

GEORGE ORWELL'İN EDEBİ GAZETECİLİK ANLAYIŞI: 'WIGAN İSKELESİ YOLU' YAPITININ ÇÖZÜMLEMESİ

Bilge Yasemin BÖĞÜR*, Ömer ÖZER**

Gönderim Tarihi: 03.07.2019 - Kabul Tarihi: 29.08.2019

Böğür, B. Y. ve Özer, Ö. (2019). "George Orwell'in Edebi Gazetecilik Anlayışı: 'Wigan İskelesi Yolu' Yapıtının İncelenmesi". *Etkileşim*. 4. 12-33.

Özet

Bu çalışmada İngiliz yazar George Orwell'in Wigan İskelesi Yolu adlı yapıtı, edebi gazetecilik özelliklerinden yararlanılarak incelenmiştir. Sözü edilen yapıt çözümlenip, bu yapıtın bir edebi gazetecilik ürünü olup olmadığı saptanmıştır.

Çalışmada yöntem olarak içerik çözümlemesi kullanılmıştır. Bu bağlamda yapıtın çözümlenmesi; sahne sahne, tasarım/oluşumu, üçüncü kişi bakış açısı anlatımı, tam kayıt ya da tam diyalog, durum ayrıntıları, belgeye dayalı konular, derin ve ayrıntılı araştırma yapmak ve olayların/konunun öznesi olmak, edebi anlatım şeklindeki yedi edebi gazetecilik özelliğine göre gerçekleştirilmiştir.

Yapıtta tam kayıt ya da tam diyalog özelliğinin bulunmadığı ve kısmi olarak da üçüncü kişi bakış açısı anlatımı özelliğinin uygulandığı görülmüştür. Orwell, yapıtında diyaloglara sıkça yer vermeyi tercih etmemiştir. Anlatımda bakış açısı olarak ise birinci tekil şahıs kullanmıştır. Orwell, yapıtta aktardığı olayları kronolojik olarak sıralamak yerine, ara ara geri dönüşlere başvurmayı tercih etmiştir. İlgi çekici olacak şekilde sıraladığı olayları ve konuları, derin ve uzun betimlemelerle okuyucuyla buluşturmuştur. Bu betimlemelerde simge, sembol, benzetme, kişileştirme, dramatizasyon gibi edebi unsurlar kullanan Orwell, yapıta sözü edilen unsurlarla edebi bir hava katmıştır. Bunun yanında Orwell'in kişi betimlemelerine, mekân betimlemelerinden daha fazla yer verdiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: edebi gazetecilik, gazetecilik, George Orwell, olgusal gerçekliğin edebiyatı, Wigan İskelesi Yolu.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, bilge-bogur@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-6696-8474

** Profesör Doktor, Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, omerozer@anadolu.edu.tr, Orcid: 0000-0001-9776-3124

GEORGE ORWELL'S APPROACH TO LITERARY JOURNALISM: THE ANALYSIS OF 'THE ROAD TO WIGAN PIER'

Bilge Yasemin BÖĞÜR*, Ömer ÖZER**

Received: 03.07.2019 - Accepted: 29.08.2019

Böğür, B. Y. ve Özer, Ö. (2019). "George Orwell'ın Edebi Gazetecilik Anlayışı: 'Wigan İskelesi Yolu' Yapıtının İncelenmesi". *Etkileşim*. 4. 12-33.

Abstract

In this study, the work of *The Road to Wigan Pier*, written by English novelist George Orwell, is examined by using literary journalistic features. The aforementioned work is analyzed and it is determined whether this work is a product of literary journalism.

Content analysis was used as the method in this study. In this context, *The Road to Wigan Pier* is analyzed according to seven literary journalism features which are as follows: Stage by stage design/formation, third person point of view, full registration or full dialogue, situation details, document based topics, to do deep and detailed research and to be the subject of events/issues and literary narration.

It is seen that the work does not have the full record or full dialogue feature and the third person point of view feature is partially applied. Orwell did not prefer to include dialogues frequently in his work. Orwell used the first person point of view in the narration. Instead of ordering the events chronologically, Orwell gives place to flashbacks. He listed the events and subjects with deep and long descriptions to arouse interest. Orwell gives a literary feeling to his work by using literary elements in descriptions such as signs, symbols, similes, anthropomorphizing and dramatization. Besides, it is seen that Orwell prioritizes descriptions of a person rather than spatial descriptions.

Keywords: literary journalism, journalism, George Orwell, the literature of fact, *The Road to Wigan Pier*.

* Grad Student, Anadolu University, Institute of Social Sciences,
bilge-bogur@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-6696-8474

** Professor (PhD), Anadolu University, Faculty of Communication Sciences,
omerozer@anadolu.edu.tr, Orcid: 0000-0001-9776-3124

Giriş

Bu çalışmanın konusunu George Orwell'in *Wigan İskelesi Yolu* yapıtının edebi gazetecilik özelliklerine göre çözümlemesi oluşturmaktadır. Söz konusu çalışmada, *Wigan İskelesi Yolu* yapıtının edebi gazetecilik özelliklerini taşıyıp taşımadığı ortaya konmuştur. *George Orwell'in Edebi Gazetecilik Anlayışı: Paris ve Londra'da Beş Parasız, Wigan İskelesi Yolu ve Katalonya'ya Selam Yapıtlarının Çözümü* adlı yüksek lisans tezinden oluşturulan bu makalede, kapsamın genişlememesi için yalnızca *Wigan İskelesi Yolu* yapıtı yer almaktadır. Sözü edilen yapıtın yalnızca 11-124. sayfaları arası incelemeye alınmıştır. Geri kalan kısım, Orwell'in çocukluk anıları ve sınıf kavramı üzerindeki yorumlarından oluştuğundan dışarıda tutulmuştur. Orwell bu çalışmada, İngiltere'nin sanayi kentlerinden olan Wigan'daki madencilerin ve ailelerinin sahip oldukları çalışma, barınma, beslenme koşulları, devlet yardımlarının yeterli olup olmadığı gibi konuları ele almıştır.

Dünyada çeşitli tanımlamalara sahip olan edebi gazeteciliğin en çok Amerika Birleşik Devletleri'nde popüler olduğu görülmektedir. Türkiye'de gelişmemiş olan bu alan üzerine yapılmış akademik çalışmaların sayısı ise hayli düşüktür. Bu alana ilişkin kaynaklardan ilki Ömer Özer'in *Haber Roman* (2013) adlı çalışmasıdır. Gazetecilik bölümü dışında, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı bölümünden de alana çeşitli çalışmalar sunulmuştur (Erdem, 2016; Kaplan, 2011; Tanrısal, 1988, 1990).

Çalışmada 'Yöntem', 'Edebi Gazetecilik', 'İngiltere'de Edebi Gazeteciliğin Gelişimi' başlıkları altında alana ilişkin bilgiler verilmiştir. 'George Orwell'in *Wigan İskelesi Yolu* Yapıtının Edebi Gazetecilik Özelliklerine Göre Çözümü' başlığı, çalışmanın çözümleme kısmını oluşturmaktadır. Sonuç başlığı altında ise bulgular tartışılmış ve çalışma sonlandırılmıştır.

Yöntem

Çalışmada içerik çözümlemesi tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, toplanan verilerin kavramsallaştırılması, ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanmasını esas almaktadır (Gökçe, 2006: 19). Tanımlamada sözü edilen düzenleme ve temaların saptanması durumu, edebi gazetecilik özellikleri bağlamında gerçekleştirilmiştir. İçerik çözümlemesinde kullanılmış olan edebi gazetecilik özellikleri 7 kategoriden oluşmaktadır. Murat Erdem'in çalışmasında yer alan bu edebi gazetecilik özellikleri şu şekildedir:¹

1. Sahne Sahne Tasarım/Oluşumu, edebiyattaki gerçekçilik akımına benzer şekilde yazar tarafından tüm olayların öğrenilmesinin ardından ardıl bir anlatım ile yeniden oluşturulmasını açıklamaktadır. Bir anlamda film sahnelerine benzetebi-

¹ Çalışmanın temelini oluşturmaları nedeniyle sözü edilen özellikler yorumsuz şekilde eklenmiştir.

liriz. Bu işlem sahnelerin farklı farklı çekildikten sonra tekrar düzene konularak sekans yaratılmasını ifade etmektedir. Yazar, bu şekilde okuyucunun kafasında olayların gelişimini bir olay örgüsü içinde sunarak ele aldığı konuyu düzgün bir biçimde çerçeveler. Elbette sahnelerin oluşturulması yapısal anlamda kurgusal veya yeniden üretilmiş gibi gözükse de olayların gerçekliğinden sapması ya da hakikat olanların göz ardı edilmesi söz konusu değildir.

2. Üçüncü Kişi Bakış Açısı Anlatımı, olayların tamamını bilen bir kişinin objektif ve her şeyi gören bir konumda olayları sunmasıdır. Romanlarda kullanılan bu bakış açısı kullanımı okuyucunun kendisine tüm her şeyi bilen bir göz tarafından anlatılmasının rahatlığını ve güvenilirliğini sağlar. Hatıratlar ya da otobiyografik yapıtların, edebi gazetecilik ile bu noktada yani anlatı yapısıyla ayrıştığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte edebi gazetecilik bir anlatıcının, anlatı ya da olay içinde karakter olarak yer almasına engel değildir.

3. Tam Kayıt ya da Tam Diyalog, olarak geçen kavramda ise, klasik gazetecilikte kullanılan seçilmiş ya da başka nedenlerden dolayı diyalogların sadece bir bölümünün sunulması yerine, tümünün verilmesi ve "durum ayrıntılarının" zengin bir biçimde yansıtılması söz konusudur.

4. Durum Detayları tanımı edebi gazeteciliğin en önemli unsurlarından bir tanesidir. Bu kavram olay/konu/haber içinde yer alan insanların ses tonu, mimik-jest ve yüz ifadeleri, duruşları, olayın geçtiği yerlerin tüm detayları, eşyaları, giysi ve kıyafetler ayrıntılı olarak tasvir edilmesini kapsamaktadır. Bu kısım tamamen yazarın kendi dağarcığı, kültürü ve üslubunun zenginliğiyle ilintilidir. Basit bir odanın içinde yer alan eşyalardan tutun da büyük bir gösteride bulunan farklı sosyal kesimlere ait insanların yüz ifadelerine kadar ayrıntılı anlatımlar olabilmektedir. Elbette geleneksel gazetecilikte 5N1K yaklaşımıyla temel bilgiler sunulur, edebi gazetecilik anlatısı ise konuya ait tüm kişi/durum ve yerleri bütün ayrıntılarıyla sunarak okuyucunun kafasında zengin bir resim oluşturma kaygısı vardır.

5. Belgeye Dayalı Konular, gazeteciliğin temel değerlerinden olan belgeye dayalı yani kanıtlanabilir gerçeklik edebi gazetecilik için de vazgeçilmez unsurlardandır. Klasik edebiyatın en önemli yapısı kurgusalılığı, yani yaratılan olay örgüsünün güçlendirilip zenginleştirilmesi için kurguya dayalı bir anlatının olmasıdır. Ancak edebi gazeteciliğin olmazsa olmazlarından biri gerçekliğe dayalı olması ve ele alınan olay/konu/olgu ya da kişiyle ilgili her şeyin kanıtlanabilir belgelere sahip olmasının gerektiridir.

6. Derin ve Ayrıntılı Araştırma Yapmak ve Olayların/Konunun Parçası/Öznesi Olmak şeklinde tanımlayabileceğimiz bir başka özellik ise, belki de edebi gazetecilik kavramının temel yapıtaşını oluşturmaktadır. Aslında derin araştırma yapmak gazeteciliğin de vazgeçilmez bir ögesidir, ancak zaman sorunu ya da konunun kamuoyu gündeminde eriyip gitmesi tehlikesi karşısında gazeteciler bir an önce haberi oluşturma ve yayımlama kaygısı içindedirler. Edebi gazeteciler ise zaman kaygısı olmadığı için ele aldıkları konuyla ilgili çok uzun süre araştırma ve çalışma yapabilmektedir. Bununla birlikte taraflı ve tarafsız olma tartışmasının en yoğun olduğu nokta edebi gazetecinin ele aldığı konunun içinde/parçası olması ve bizzat yaşayarak hem gözlemcisi hem de eylemcisi olması söz konusudur. Yazar, ele aldığı konuyla ilgili olarak bizzat olayın içinde yer alır ve uzun bir dönem bu konumda kalarak yaşadıklarını yazabilir.

7. Edebi anlatım ise, incelenen konunun ya da olayın edebi, samimi ve akıcı bir dille yazılarak okuyucuya sunulmasıdır. Bu daha çok edebi bir anlatı biçiminin kullanılarak aslında daha çok roman ya da kurgu anlatı tekniklerinden yararlanılması, dramatisasyon yapılarak olay örgüsünün oluşturulması ve diyaloglara yer verilmesidir. Gazeteciliğin düz yazı biçimi yerine, betimleme, alegori, metafor, metonim, ironi, imge, sembol kullanımı ve mizahi ve sarkastik ifadeler ile canlı tasvirler edebi gazeteciliğin temelidir. Bu sayede okuyucuyu olabildiğince konunun içine çekmek ve eserin daha fazla okunması amaçlanmaktadır (Erdem, 2016: 133-135).

Edebi Gazetecilik

Edebi gazetecilik, geleneksel gazetecilikten farklı olarak, derin araştırmalar sonucu elde edilen bulguların roman diliyle kaleme alınması şeklinde gerçekleştirilen gazeteciliğe denmektedir. Edebiyat ve gazeteciliğin kesişim noktasındaki bu alan, "edebiyat hakkında gazetecilik yapmak değildir; edebi olarak gazetecilik yapmaktır" şeklinde açıklanmaktadır (Özer, 2017: 7). Edebiyat ve gazetecilik ilişkisini tanımlamak için birçok kavram kullanılmıştır. Bu kavramlardan bazıları şunlardır: "Yeni Gazetecilik" (*New Journalism*), "edebi kurgusal olmayan roman" (*literary non-fiction*), "yaratıcı kurgusal olmayan roman" (*creative non-fiction*), "anlatı şeklinde kurgusal olmayan roman" (*narrative non-fiction*), "olgusal gerçekliğin edebiyatı" (*the literature of fact*), "Gonzo gazetecilik" (*Gonzo journalism*), "ayrıntılı gazetecilik" (*long-form journalism*) ve "yavaş gazetecilik" (*slow journalism*) (Keeble, 2018: 1). Çeşitli adlandırmalara sahip olan edebi gazetecilik ürünlerinin ortak özelliği ise edebi dil kullanımı yoluyla gerçeğin aktarılmasıdır. Olay ayrıntıları ve karakterler gerçeği sunmaktadır. Sözü edilen öğelerin kurgusal olmaları durumunda, çalışmalar gazetecilik faaliyeti olarak adlandırılmamaktadır (Sims, 2007: 8). Yazarlar, yapıtlarında aktardıkları gerçekliği, olayları bizzat gözlemleyerek, görüşmeler ve araştırmalar yaparak sağlamakta ve desteklemektedirler.

Edebi gazeteciliğin görece daha çok tanınan ve modern hâli, 1960'larda ortaya çıkan 'Yeni Gazetecilik'tir. Bu akım, geleneksel gazeteciliğin neredeyse tüm unsurlarını dışlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan 'Yeni Gazetecilik', Tom Wolfe'un *New York Magazine*'de yazdığı makalelerle ve 1973 yılında yayımladığı *Yeni Gazetecilik* adlı çalışmasıyla tanınmış ve bir kavram hâline gelmiştir (Erdem, 2016: 133). 'Yeni Gazetecilik'in semsiye bir kavram olduğunu belirten Meldan Tanrısal'a göre bu kavram, çeşitli kişilere göre farklı anlamlara gelmektedir. Kimilerine göre anlam oldukça geniştir. Yeni olan ya da geleneksel gazetecilik dışındaki her şeye karşılık gelmektedir. Çeşitli farklılıklar bulunmasına karşın, genellikle "Yeni Gazetecilik" kavramı kurgusal olmayan yazın stilini betimlemek amacıyla kullanılmaktadır. Kavram, alternatif ve savunucu gazeteciliği² (*advocacy journalism*) içine dâhil edecek şekilde genişlemiştir (Tanrısal, 1988: 16). 'Yeni Gazetecilik' yazarları, tıpkı araştırmacı

² Savunucu gazetecilik, belli bir çıkar grubunun sözcülüğünü yapmayı ifade etmektedir (Uzun, 2014: 130).

gazeteciliğe (*investigative journalism*) benzer şekilde, araştırdıkları konu üzerinde aylarca inceleme, gözlem ve görüşme yapmakta ve bu yolla gerçek bilgiler elde etmeye çalışmaktadırlar. Tamamlanan çalışmalar ise gazete ya da dergilerde yayımlanan sıradan öykülerden oldukça farklı bir yapıya sahiptir. Geleneksel gazetecilikte kullanılan anlatım yapılarını ve kurumsal bir yazım tarzını benimsemek yerine, iyi geliştirilmiş karakterler, uzun süreli diyaloglar, canlı sahneler ve dramatik öğelerle birlikte güçlü olay örgüleri oluşturulmaktadır. 'Yeni Gazeteciler', nesnellüğün gerçekliği garantilemediğini ve "nesnel" olarak adlandırılan hikâyelerin, öznel bir bakış açısıyla kaleme alınmış öykülerden daha yanıltıcı olabileceğini savunmaktadırlar. Bu doğrultuda, 1996 yılında Profesyonel Gazeteciler Cemiyeti etik ilkeler arasından nesnellik ilkesini kaldırarak, adil yargılama ve doğruluk gibi ilkeler getirmiştir (Fakazis, 2016).

Edebi gazeteciliğin rolü "derinlemesine araştırma ve görüşme ile dramatik hikâye anlatım tekniklerini kullanarak okuyucunun dünya görüşünü genişletmek"tir (Özer, 2013: 28). Derinlemesine görüşmeler yapılması ve olayların yakından gözlemlenmesi değişmez bir ortak özellik olarak dikkat çekmektedir. Yazarlar, tüm bu gözlem ve görüşmelerden elde ettikleri bulguları bir yapıt haline getirirken okuyucunun olayları özümseyebilmesi ve ilgi çekici bulması için ruhsal betimlemelere, detaylı anlatımlara, abartmalara, metaforlara ve diğer dramatik öğelere başvurmaktadırlar. Böylelikle okuyucular tarafından, olaylar birinci ağızdan okunarak gerçeklerin iç yüzü görülebilmektedir. Yapıtların sahip olduğu edebi dil sayesinde okurlar, bu çalışmaları geleneksel gazete haberlerinden farklı şekilde değerlendirebilmektedirler.

İlk edebi gazetecilik ürününün ne olduğu konusunda ise çeşitli varsayımlar bulunmaktadır. Bu varsayımların ilki, Daniel Defoe ile İngiliz edebi gazeteciliğinin başlamış olduğudur. Edebi gazetecilik kavramı ilk kez, Daniel Defoe'nun *Veba Yılı Günlüğü* adlı yapıtına referans yapılarak kullanıldığı belirtilmektedir (Erdem, 2016: 130). McKay'e göre, bu yapıt tarihsel roman kategorisine girmektedir. Londra'da 1665 yılında baş gösteren veba salgınına, çarpıcı ve dramatik bir biçimde ele aldığından ötürü Defoe'nun bu yapıtı uzun süre takdir toplamıştır. Gözlemcinin başarılı objektifliğiyle yazılmış anlatının gerçekliği oldukça inandırıcıdır. *Veba Yılı Günlüğü*nden üç yıl sonra yayımlanmış olan *Robinson Crusoe* gibi, o da edebi bir arketip önemine sahip olmuştur. *Veba Yılı Günlüğü*, salgın sonucu ortaya çıkan somut ve soyut kriz dönemlerini yaşayan bir birey ve toplumun süregelen çalışmasıdır (McKay, 2008: 3-4).

McKay, çalışmasında Defoe'nun *Fırtına* olarak anılan ve tam başlığıyla *The Storm: Or, a Collection of the Most Remarkable Casualties and Disasters Which Happen'd in the Late Dreadful Tempest, Both by Sea and Land* adlı yapıtı hakkında bilgiler vermektedir. McKay, *Veba Yılı Günlüğü* yapıtından 18 yıl önce, 1703 yılında yayımlanmış olan *Fırtına*'nın bir roman olmadığı üzerinde durmaktadır. Ona göre yapıtta, kasırga sırasında gelişen ve sonrasında meydana gelen olaylar birinci tekil şahısla kaleme alınmakta ve gerçeği yansıtmaktadır

(McKay, 2008: 5-6). Dönemin *The London Gazette*³ gibi önemli gazetelerine göz atıldığında, halktan gözlemlerinin gerçek ve açık bir şekilde aktarılması reklam yoluyla talep edilmiştir. Bu talep karşısında gönderilen okuyucu mektupları derlenip, İngiliz tarihinde kayıtlara geçen en şiddetli fırtına üzerine bir çalışma oluşturulmuştur. Kurmaca olmayan bir doğa olayının dramatik öğelerle aktarılmasına örnek bu yapıtı, İngiliz edebi gazeteciliğinin ilk örneği olarak kabul etmek mümkündür.

Edebi gazeteciliğin başlangıcı ile ilgili diğer bir varsayım ise Amerikan edebi gazeteciliğinin Silence Dogood ile başladığıdır (Özer, 2013: 32). 1722 yılında, *New-England Courant* gazetesinde 14 mektup yayımlanmıştır. Bu mektupları yazan kişinin, bir bakanın dul eşi olan Silence Dogood olduğu kabul edilmektedir. Silence Dogood'un bir takma isim olduğu ve asıl yazarın 16 yaşında, bir matbaada çıraklık yapan Benjamin Franklin olduğu öğrenilmiştir. Franklin, abisi James'in arkadaşlarını, yazıları gazetelerde yayımlanan yetenekli kişiler olarak görmektedir. Aralarındaki konuşmalara şahit olduğu bir gün kendisi de tıpkı onlar gibi yazı yazmaya karar vermiştir. Henüz oldukça genç olduğundan ve yazılarının abisi tarafından basılmayacağını düşündüğünden, yazılarını geceleri gizlice matbaa kapısının altından atmayı seçmiştir (Masshist, ty.) Mektuplarında, basın özgürlüğü, öğrenmenin sınırsızlığı ve Harvard gibi kısıtlayıcı ve elitist kurumların başarısızlığı, kadın egemenliği, şiirde mantığın sınırları, sosyal ilişkilerde sahte bir güç olarak dinî ikiyüzlülük gibi toplumsal konuları ele almıştır (Warner, 1989: 117).

Tüm bu yazılanlara karşın, 1600'lü yıllarda yaşamış olan Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâme* adlı yapıtı, röportaj şeklinde gelişen Türk edebi gazeteciliğinin ilk örneği olmuştur. Dikkat edilirse bu yapıt, İngiltere ve Amerika'da ortaya çıkan edebi gazetecilik örneklerinden daha erken bir tarihe denk gelmektedir.

Edebi gazeteciliğin tarihinin eskilere dayanmasına karşın, günümüzdeki akademik anlamıyla "edebi gazetecilik" kavramı, ilk kez 1937 yılında Erwin H. Ford tarafından kullanılmıştır. Ford, *A Bibliography of Literary Journalism in America* adlı bir çalışma yayımlamıştır (Sims, 2007: 8). Bu kavrama daha sonra röportaj (*reportage*) kavramı da eklenmiştir. 1930'lu yıllarda yoğun olarak kullanılan röportaj kavramı, kültürel ve sosyal gerçekliği, geçmiş gelişmeleri ve güncel olayları ifade etmektedir. Röportaj yazarları bilinmeyen, gizlenmiş ya da unutulmuş gerçekleri ve incelikleri ortaya çıkartmaktadırlar. Olaylara tanıklık ederek bilgi toplayan röportaj yazarları, oldukça yüksek doğruluk derecesine ulaşabilmektedirler. Bu özellik, röportajı önemli ve uzman kılmaktadır. Röportaj yazımı sadece olayları belgelemekle sınırlı kalmamaktadır. Röportajda teknik unsurların edebi niteliklerle birleştirilmesi sayesinde girift, yoğun ve derin katmanların oluşması mümkün kılınmaktadır. Edebi röportaj, görsel sanatlardan yararlanmanın yanı sıra, metafor ve alegori unsurlarını da kullanabilmektedir. Böylelikle röportaj, röportaj sanatına dönüşmektedir (Lettre Ulysses Award, ty.).

³ Bkz.: (*The London Gazette*, 2 Aralık 1703: 2).

Edebi gazeteciliğin akademik bağlamda kavramsallaştırılması 1980'li yılları bulmuştur. Bu alanda verilen çalışmaları akademik bir disipline dâhil etmek ve geliştirmek amacıyla da 2006 yılında Fransa'da Uluslararası Edebi Gazetecilik Çalışmaları Derneği (*International Association for Literary Journalism Studies*) kurulmuştur. Çok uluslu bu dernek tarafından, 2006 yılından beri Uluslararası Edebi Gazetecilik Sempozyumları düzenlenmektedir. Aynı zamanda bu alanı uluslararası anlamda geliştirmek için, *Edebi Gazetecilik Çalışmaları (Literary Journalism Studies)* adında akademik bir dergi yayımlanmaktadır (Erdem, 2016: 131).

İngiltere'de Edebi Gazeteciliğin Gelişimi

Edebiyat ve gazetecilik, İngiltere'de genellikle biri düşük diğeri üst seviyede iki ayrı alan olarak görülmektedir. İngiliz medyasının büyük bir siyasi, ideolojik ve kültürel güce sahip olmasına karşın, gazetecilik edebiyat kültürü ve akademik çevre içinde hâlâ güvenilir bulunmamaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak, edebi gazeteciliğin göz ardı edildiği ya da marjinalleştirildiği görülmektedir. İngiltere'de, bu iki alanın ilişkisinin marjinalleştirilmesinin arkasındaki tarihî, kültürel, ideolojik ve politik etkenler oldukça karmaşıktır. Özellikle, 17. yüzyılda Londra gibi büyük Avrupa şehirlerinde ortaya çıkmaya başlayan haber medyası (*coranto*, *diurnal*, *gazette* ve *mercurieler* olarak adlandırılmakta) skandallar, dedikodular ve "alt" kültürle bağdaştırılmıştır (Keeble, 2009: 196).

Daha önce de söz edildiği üzere, İngiliz edebi gazeteciliğinin Daniel Defoe'nun *Veba Yılı Günlüğü* yapıtı ile başlamış olduğu varsayılmaktadır. Bu yapıtan 18 yıl önce yazılmış olan *Fırtına* yapıtı ise gerek anlatım tarzıyla gerek ele aldığı konunun gerçekliğiyle bu genel kanıyı yıkacak niteliğe sahiptir. Çalışmanın 'Edebi Gazetecilik' başlığı altında, Daniel Defoe'nun *Fırtına* yapıtı hakkında verilmiş olan bilgilere ek olarak şunlar söylenebilmektedir: Gazeteciliğin yeni oluşmaya başladığı zamanlarda yazılan bu yapıt, İngiliz halkının hava durumuyla ilgili ilginç olayları öğrenme isteklerini karşılamıştır. Kötü hava şartlarından etkilenen yerleşim yerleri, yıkımlar, gizemli kayboluşlar, trajik ölümler ve zulüm karşısında gösterilen ve cesur davranışlarla ilgili hikâyeler duymaktan hoşlanan İngiliz halkına Defoe, tüm bunları tek bir kitapta sunabilmiştir. Böylelikle İngiliz gazeteciliği ile popüler anlatı yazınlarının gelişmesinde bir mihenk taşı olmuştur. Tam adıyla, *The Storm: Or, a Collection of the Most Remarkable Casualties and Disasters Which Happen'd in the Late Dreadful Tempest, Both by Sea and Land* yapıtı 1704 yılında yayımlanmıştır. Yapıtta, Britanya Adaları'nda kayıtlara geçen gelmiş geçmiş en kötü fırtınadan geriye kalanlar konu edilmektedir. 1703 yılı Kasım sonlarında, iki gün boyunca süren fırtına, Güney İngiltere'de binlerce binanın yıkılmasına, milyonlarca ağacın devrilmesine ve aynı zamanda İngiliz Donanması'ndaki denizcilerin beşte biri de dâhil olmak üzere binlerce insanın ölümüne neden olmuştur. McKay, *Fırtına* yapıtının bir roman olmadığını vurgulamaktadır. Ona göre, kasırga sırasında ve sonrasında olanların birinci tekil şahıs ile aktarılması durumu, anlatılanların gerçekliğini destekler nitelik-

tedir. 1666 yılında hükümetin resmî gazetesi olarak kurulan ve genellikle dış ülke haberlerine yer veren *London Gazette* ile 1702 yılında kurulan İngiltere'nin ilk günlük gazetesi *Daily Courant*'ın verdiği reklamlar aracılığıyla ülkenin dört bir yanından görgü tanıklarının ifadeleri talep edilmiştir (McKay, 2008: 4-6). Reklamın bir kısmı şu şekildedir:

Tarihin en ölümcül fırtınasından etkilenen şehir ve halk hakkında gerçek bir bilanço tutmak ve bu olayı tarihe kaydetmek adına bir çalışma hazırlanmaktadır. Başarılı bir çalışma olabilmesi için ruhban sınıfından beyefendilerin ya da bu felakete tanık olmuş diğer kişilerin, olaylar hakkında açık ve net ifadelerini iletmeleri yazar tarafından önemle rica olunmaktadır (*The London Gazette*, 2 Aralık 1703: 2).

18. yüzyılın başlarında *Grub Street*, her çeşit bayağı ve alt tabaka yaşama ilişkin yayıncılık ile ilişkilendirilmiş aşağılayıcı bir kavramdır. *Grub Street*, aslında Milton Caddesi'dir. Londra'nın Moorfields bölgesindeki Milton Caddesi, yoksul yazarların yaşamlarını sürdürdüğü, gecekonduculardan oluşmuş kalabalık bir mahalledir. Yüzlerce yıllık kültürel değişim karşısında bile, *Grub Street* ve *hack* sözcükleri gazetecilik ile bağdaştırılmıştır. 18. yüzyıl boyunca İngiltere'de gazeteciliğin edebi formu gelişmesini sürdürmüştür. Bu dönem, *The Spectator*'da Joseph Addison ve Richard Keeble'nin edebi denemelerini, Lord Bolingbroke, Cato ve Junius'un tartışmalı yazılarını, Dr. Samuel Johnson'un *Gentleman's Magazine*'deki yasalarla ilgili haberlerini ve daha sonraları *Public Advertiser*'daki ilk parlamento muhabirlerinden biri olan Henry Sampson Woodfall'un yazılarını barındırmaktadır. 19. yüzyılın ortasından başlayarak *Saturday Review*, *Fortnightly*, *National Review*, *Macmillan's*, romancı William Thackeray'ın yönetimindeki *Cornhill* ve benzer ciddi fikir gazeteleri önemli başarılar yakalamıştır. Tüm bunlara karşın, edebi bir biçim olarak gazeteciliğin alt konuma ait olduğu kanısı kabul görmeyi sürdürmüştür (Keeble, 2009: 196-197).

İngiltere'de 'Yeni Gazetecilik'in *Victoria Dönemi*'nde ortaya çıktığı görülmektedir. Yeni gazeteciliğin ortaya çıktığı ve sürdüğü dönem, Afrika kıtasının Avrupa güçleri arasında bölündüğü döneme denk gelmektedir. Bunun yanında, 'Yeni Gazetecilik'in imparatorluğun genişlemesine destek olduğu söylenmektedir. 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan bu İngiliz Yeni Gazeteciliği akademik çevre tarafından ilgi görememiştir. Buna karşın, George Warrington Steevens ve William Thomas Stead gibi isimlerin 1880-1890 yılları arası İngiliz Yeni Gazeteciliği'ni geliştirdikleri belirtilmektedir. Özellikle Steevens iki önemli dönemde Afrika'da bulunmuştur. Bunlardan ilki, 1898 yılında Sudan'ın Kitchener askerî harekâtıyla yeniden alınması ikincisi ise 1899 yılındaki Boer Savaşı sırasında. Steevens'in çalışmaları, 19. yüzyılın son çeyreğindeki son derece ticari, kişisel ve sansasyonel İngiliz Yeni Gazeteciliği'nin tipik örnekleridir. *Egypt in 1898 (1898 Yılında Mısır)*, *With Kitchener to Khartum (Kitchener ile Hartum'a)* ve *Capetown to Ladysmith (Capetown'dan Ladysmith'e)* yapıtlarında Stevens Afrika'yı ve İngiliz emperyalizmini ele almaktadır (Griffiths, 2017: 63-66, 69).

Sıkça örnek verilen "eski" Yeni Gazetecilik örneği, William Hazlitt'in 1822

yılında yazmış olduğu *Dövüş*⁴ adlı denemesidir. Hazlitt, denemesini alışılmış anlatım tarzından farklı olarak yazmıştır. Sıradan haberlerde, raundlardaki durum, maç sonucu, kişilerin yorumları ve maçtaki stratejiler aktarılırken Hazlitt, dövüşte olma ve bu dövüşte şahit olma durumunun üzerinde durmuştur. George Bernard Shaw'ın, 1919 yılında *Nation* dergisinde Beckett ve Carpentier dövüşüne ilişkin yaptığı haberdeki yaklaşım, Hazlitt ile benzer bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Tanrısal, 1988: 7-8).

'Yeni Gazetecilik' unsurlarına gezi yazılarında da karşılaşılmaktadır. Charles Dickens bir haydudun Roma'da asılmasını, 1846 yılında kaleme almış olduğu *Pictures from Italy (İtalya'dan Manzaralar)* adlı yapıtında, gerçekçi ayrıntılar ve duygusal bir canlılıkla kaleme almıştır. Bir gazetecilik eğitimcisi olan Dickens, iş yaşamı boyunca 70 okul gözlemlemiş, Yorkshire okullarındaki koşulları ve Manchester'daki çocukları çalıştıran fabrikaları araştırmış ve yüzlerce görüşme yapmıştır. İşkenceyle mücadele etmiş ve eğitim üzerine düşüncelerini öykülerinde savunmuştur. Tom Wolf'a göre Dickens, ilk "Yeni Gazeteciler" den biridir. Wolf'a göre, romanlara ve kısa öykülere özgü tekniklerle, doğru ve kurgusal olmayan yazılar yazmıştır (Tanrısal, 1988: 9).

Günümüzde ise İngiliz edebi gazeteciliği Monica Ali, Martin Amis, Julian Barnes, Gordon Burn, Zoe Heller, Salman Rushdie, Will Self ve Adam Thirlwell gibi romancılarla sürdürülmeye çalışılmaktadır (Keeble, 2009: 199).

George Orwell'in *Wigan İskelesi Yolu* Yapıtının Edebi Gazetecilik Özelliklerine Göre Çözümlemesi

Bu yapıtın çözümlemesi; Sahne Sahne Tasarım/Oluşum, Üçüncü Kişi Bakış Açısı Anlatımı, Tam Kayıt ya da Tam Diyalog, Durum Ayrıntıları, Belgeye Dayalı Konular, Derin ve Ayrıntılı Araştırma Yapmak ve Olayların/Konunun Öznesi Olmak, Edebi Anlatım şeklinde yedi başlık altında yapılmıştır.

1. Sahne sahne tasarım/oluşum

Edebi gazeteciliğin bu özelliğinde, yazar tarafından deneyimlenen ya da öğrenilen olaylar belli bir yapı içinde kaleme alınmaktadır. Yazarın anlatım gücüne bağlı olarak, olaylar düzenlenerek belli bir sıraya konmakta ve okur, bir film izlermiş duygusu edinmektedir.

Orwell'in, *Wigan İskelesi Yolu* (2016) yapıtında, incelemeye alınmış olan 11-124. sayfalar arasındaki kısım, 6 bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler kendi içerisinde çeşitli sahnelerle sahiptir. Bölümler ve sahneler şöyledir:

1. Bölüm: Birinci bölüm 7 sahneden oluşmaktadır. Bu bölümün ilk sahnesi, Orwell'in sanayi bölgesi ile ilgili ilk izlenimini içermektedir. Orwell, bu izlenimi şu şekilde anlatmaktadır: "Sabahları duyulan ilk ses, fabrika kızlarının giydiği

⁴ 11 Aralık 1821'deki William Neate ve Thomas Hickman arasındaki boks maçı üzerine yazılmıştır (akt. Landry, 2011).

tahta ayakkabıların arnavutkaldırımına vurmasıydı. Sanırım ondan önce, hiç uyanık olup da duymadığım fabrika düdüğü ötüyordu” (2016: 11).

İkinci sahne, Orwell’in kaldığı otelden izlenimler içermektedir. Sözü edilen sahneye yapıttan şu örnek verilebilmektedir: “Yatak odasında çoğunlukla dört kişiydik; gerçek amaçlarına uygun olarak kullanılmayan mekânlara özgü o gelip geçicilik havasından mustarip sevimsiz bir yerdî” (2016: 11-13). Orwell, bu sahnede kaldığı odayı, onunla aynı odada kalan kişileri, otelin genelini ve otel sahibesi Mrs. Brooker’ı betimlemektedir.

Üçüncü sahne, otelin yanındaki, yine otel sahiplerine ait dükkânı ve otel sahipleri olan Mr. ve Mrs. Brooker’ı tanıtıcı niteliktedir. Orwell, sözü edilen dükkân hakkında şu betimlemelere yer vermiştir (2016: 13):

Dükkân dar ve soğuk bir yerdî. Camın dışında, uzun zaman öncesine ait bir çikolatala reklamından kalma birkaç beyaz harf, yıldızlar gibi dağılmıştı. İçeride, hazır halde satılan haşlanmış büyük, beyaz işkembe kıvrımları, ‘kara işkembe’ olarak bilinen tiftik, tiftik gri bir şey ve hayaletimsi bir yarı saydamlıktaki haşlanmış domuz paçalar serilmiş bir tabla vardı.

Betimlemenin ardından Orwell, Mr. ve Mrs. Brooker ile işlettikleri dükkândan söz ederek sahneyi sonlandırmaktadır (2016: 14).

Dördüncü sahnede Orwell, otelin sürekli kiracıları olan İskoç madenci, Mr. Reilly, iki emekli, işsiz Joe ve geçici müşteriler olarak gazete satış temsilcileri ve gezici sanatçılardan söz etmektedir (2016: 14-20). Aynı zamanda Brookerlar’ın sözü edilen kiracılar hakkındaki şikâyetlerine de yer verilmiştir. Bu durum yapıtta şu şekilde işlenmiştir (2016: 20):

Brookerlar’ın, şüphesiz ben de dahil olmak üzere bütün kiracılarıyla ilgili şu ya da bu dertleri vardı. Sosyal yardım aldığından, Joe neredeyse emekli ihtiyarlarla aynı kategorideydi. İskoçyalı haftada 1 sterlin ödese de, günün büyük bölümünü pansiyonda geçiriyordu ve -kendi deyimleriyle- ‘ortalıkta dolanıp durmasından’ hoşlanmıyorlardı. Gazete temsilcileri gün boyu dışarıda olsalar da, kendi yiyeceklerini kendileri getirdiklerinden, Brookerlar onlara uyuz olurdu. Ve en iyi kiracıları Mr. Reilly bile, Mrs. Brooker sabahları aşağı indiğinde kendisini uyandırdığını söylediğinden gözden düşmüştü.

Beşinci sahnede, Brookerlar’ın otelindeki yemeklerin kötü oluşu betimlenmektedir. Bu durum Orwell tarafından şu şekilde kaleme alınmıştır (2016: 20-21):

Brookerlar’ın evinde yemekler daima aynı iğrençlikteydi. Kahvaltıda, iki dilim domuz pastırması, rengi atmış bir yumurta ve çoğunlukla gecedan kesilmiş ve üzerinde daima başparmak izleri olan tereyağlı ekme olurdu. ... Öğlen yemeğinde, çoğunlukla -sanırım dükkânın stokunun bir parçası olan- konserve kutusunda hazır yemek olarak satılan şu 3 penilik etli böreklerden, yanında da haşlanmış patates ve sütlaç olurdu. Çay saatinde, yine tereyağlı ekme ve fırından muhtemelen ‘bayat mal’ olarak alınmış, tatsız görünümlü kek dilimleri olurdu. Akşam yemeğindeyse, rengi atmış, yumuşamış Lancashire peyniri ile bisküvi olurdu.

Altıncı sahnede, alt sınıf pansiyonları ilk kez gören bir kiracının, şikâyet

ederek oteli terk etmesi anlatılmaktadır. Bu durum, yapıtta şu şekilde anlatılmaktadır (2016: 21-22):

Burasının sanayi bölgelerindeki pansiyonlar arasında oldukça normal olduğunu fark ettim, çünkü kiracılar genel olarak şikâyetçi değildi. Bildiğim kadarıyla, yakanın yegâne kiracı, bir sigara firması adına seyahat eden ufak tefek, siyah saçlı, sivri burunlu bir Cockney idi. ...Sabah biz giyinirken (elbette çift kişilik yatakta uyumuştum), bakışlarını şaşkın bir tiksintiyle harap odada gezdirdiğini gördüm. Bakışımı yakaladı ve birden benim de Güneyli bir hemşerisi olduğumu sezdi. Dokunaklı bir biçimde 'Şerefsiz herifler!' dedikten sonra bavulunu topladı, aşağıya indi ve büyük bir kararlılıkla, Brookerlar'a buranın alışık olduğu türde yerlerden olmadığını ve derhal ayrılacağını söyledi.

Yedinci sahnede ise Orwell'in otelden ayrılışı ve yaptığı tren yolculuğu anlatılmaktadır (2016: 22-25). Orwell, yapıtta otelden ayrılışını şu sözlerle dile getirmektedir: "Kahvaltı masasının altında dolu bir lazımlık kovası olduğu gün ayrılmaya karar verdim" (2016: 22). Yaptığı tren yolculuğunda gördüğü manzaralara ise şu cümleler örnek gösterilebilmektedir: "Tren beni cüruf yığınları, bacalar, üst üste yığılmış hurda demir, kötü kokulu kanallar ve içinden tahta ayakkabı izleri geçen çamurlaşmış kül dolu yollardan oluşan korkunç bir manzaranın içinden geçiriyordu" (Orwell, 2016: 23).

2. Bölüm:⁵Yapıtın bu bölümünde Orwell, kömür madenlerine inerek madencilerin çalışma koşullarını ve çalışma alanlarını bizzat gözlemlemektedir. Orwell'in kömür madenleriyle ilgili betimlemelerinden biri şöyledir (2016: 27):

Nihayet oraya vardığınızda -oraya varmak da başlı başına bir iştir, az sonra açıklayacağım- son tahkimat direği sırasından emekleyerek geçersiniz ve karşınıza yüz-yüz yirmi santim yüksekliğinde parlak siyah bir duvar çıkar. İşte bu, kazı cephesidir. Üstünüzde, kömürün kesilip alındığı kayadan oluşan pürüzsüz tavan bulunur. Altınızda yine kaya vardır. Öyle ki, içinde bulunduğunuz galerinin yüksekliği, ancak kömür tabakasınınki kadar, muhtemelen bir metreden pek fazla değildir. Bir süreliğine diğer her şeyi bastırarak ilk izleniminiz, kömürü taşıyıp götüren konveyör bandının kulakları sağır eden korkunç gürültüsüdür. Kömür tozundan oluşan sis, fenerinizin ışığını perdelediğinden uzağı pek göremezsiniz; fakat her iki yanınızda dört-beş metrede bir diz çökmüş yarı çıplak adamlardan oluşan sırayı görürsünüz, küreklerini daldırarak dökülen kömürü sol omuzlarının üzerinden hızla arkalarına atmaktadırlar.

Daha önce bir kömür madeni görmemiş okuyucuların zihinlerinde bir maden imgesi oluşabilmesi amacıyla bolca betimlemeye yer veren Orwell, bölümün geri kalan kısmında madenden yüzeye çıkış ve kömürün doldurucular tarafından banda atılması gibi konular hakkında bilgi vermektedir.

3. Bölüm: Bu bölümde Orwell, kömür madencilerinin aldıkları ücretlerin diğer işçilere göre yüksek olduğu yanılısamasını, çeşitli belgeler sunarak çürütmektedir. Orwell, bu durumu yapıtında şu şekilde işlemiştir (2016: 45-46):

⁵ 2. bölümden 7. bölüme kadar olan kısımda, her bölüm tek bir sahneyi karşılamaktadır. Bunun nedeni, her bölüm içinde anlatılanların tek bir toplumsal sorun hakkında olmasıdır.

Kömür havzalarına gitmeden önce, madencilerin aldıkları ücretlerin görece yüksek olduğu yönündeki yaygın yanılsamayı ben de paylaşıyordum. Madencilerin on ya da on bir şilin vardiya ücreti aldıklarının ayrıntıya girmeden zikredildiğini duyarız ve ufak bir çarpma işlemi yaparak, haftada 2 sterlin veya yılda 150 sterlin kazandıkları sonucuna ulaşırsınız. Ama madencilerin on ya da on bir şilin vardiya ücreti aldıkları ifadeyi çok yanıltıcıdır. Büyük Britanya'da 1934 yılında her yaştan ve cinsiyetten maden işçilerinin vardiya başına ortalama kazancı 9 şilin 1 ¾ peniydi. Hepsinin sürekli iş başında olması halinde, maden işçisi yılda 142 sterlinden biraz fazla ya da haftada yaklaşık 2 sterlin 15 şilin kazanmış olur. Ancak maden işçisinin gerçek geliri, bundan oldukça düşüktür; çünkü 9 şilin 1 ¾ peni yalnızca fiilen çalışılan vardiyaların ortalamasıdır ve boş geçen günler hesaba katılmamıştır.

Orwell, bu genel yanılsamayı çürütmek için, bir madencinin ücret çeklerine yer vermiş ve bulunan kesintilere dikkat çekmiştir. Bununla birlikte, madencilikğin oldukça tehlikeli bir işkolu olduğunu belirten Orwell'ın, yapıtta yer verdiği tehlike oranları şu şekildedir (2016: 49):

Madenciler arasında kazaların oranı, diğer mesleklere oranla o kadar yüksektir ki, can kayıpları, küçük bir savaş söz konusuymuşçasına, olağan kabul edilir. Her yıl, dokuz yüz madenciden biri ölür ve altı madenciden biri yaralanır; elbette bunların çoğu hafif yaralanmalardır, ama kayda değer sayıdaki kaza tam maluliyet ile sonuçlanır. Bu, kırk yıllık çalışma hayatında bir madencinin yaralanmama olasılığının yaklaşık yedide birken, birden ölme ihtimalinin de neredeyse yirmide bir olduğu anlamına gelir. Tehlike açısından hiçbir işkolu bu oranlara yaklaşmaz; madencilikten sonraki en tehlikeli işkolu gemiciliktir; bir yılda ölen denizcilerin oranı 1.300'de 1'den biraz fazladır.

4. Bölüm: Bu bölümde Orwell, sanayi kentlerindeki konut sorununu ele almaktadır. Wigan şehrinde birçok evi ziyaret ederek notlar alan Orwell, bölüm içinde elde ettiği bulguları tartışmaktadır. Orwell, ziyaret ettiği evlerden çeşitli örneklerle yer verdikten sonra, Wigan şehrindeki evler için şöyle bir değerlendirme yapmaktadır (2016: 62):

Wigan'da, şaşırtıcı açılara sahip olacak şekilde kaymış, pencereleri yatay konumdan on ya da yirmi derece sapsmış ev dizilerine rastlıyorsunuz. Bazen cephe duvarı, ev sanki yedi aylık hamileymiş gibi gözükecek kadar dışa doğru bel verir. Cephe yeniden kaplanabilir, ama kısa süre sonra yeni kaplama da şişmeye başlar.

Orwell'a göre konut açığının en kötü etkileri, kuzey şehirlerinde sık rastlanan karavan-evlerdir. Orwell, bu evler hakkında şu bilgileri vermektedir (2016: 66-67):

Savaştan bu yana, ev bulmanın tamamen olanaksız hale gelmesiyle, nüfusun bir bölümü, sabit karavanlardaki sözde geçici yerleşimlere aktı. Örneğin, 85.000 nüfusuyla Wigan'da, her birinde bir aile oturan yaklaşık 200 karavan-ev mevcuttur; muhtemelen toplam 1.000 civarında insan buralarda yaşar. Sanayi bölgelerinde bu karavan kolonilerinden kaç tane olduğunu kesin bir biçimde tespit etmek zordur. Bunlar söz konusu olduğunda yerel makamlar ketumdur ve 1931'deki nüfus sayımı raporu, onları görmezden gelmeyi tercih etmiş gibi gözüküyor. Ama araştırmaların sonucunda, Lancashire ve Yorkshire'daki büyükçe şehirlerin çoğunda

ve muhtemelen daha kuzeyde de var olduklarını keşfettim. İngiltere'nin kuzeyinin tamamında, binlerce, hatta belki on binlerce (birey değil) ailenin, sabit bir karavan dışında evinin olmaması olasıdır.

Orwell, İngiliz işçi sınıfı ve işsizlerinin, yaşamak zorunda kaldıkları sağlıksız mekânlardan örnekler vermeye devam ederek, konut sorunu bölümünü sonlandırmaktadır.

5. Bölüm: Yapıtın bu bölümünde, işsizlik sorunu işlenmektedir. Orwell, bu toplumsal sorunu çeşitli istatistiksel rakamlar ve belgelerle tartışmaktadır. Yapıtta, İngiltere'deki gerçek işsizlik sayısı hakkında şu bilgiler verilmiştir:

Her şeyden önce, işsizlik verilerinde görünen insanlar, sadece fiilen işsizlik ücreti alanlar, yani çoğunlukla aile reisleri. İşsiz bir adama ekonomik açıdan bağımlı olan kimseler, kendileri de ayrıca yardım almadıkları sürece, listede yer almaz. İş ve işçi bulma kurumunda görevli görevli bir memur bana, işsizlik ücreti alanların değil de, işsizlik ücretiyle geçinenlerin gerçek sayısına ulaşmak için resmi rakamları üç küsurla çarpmak gerektiğini söyledi. Tek başına bu bile işsizlerin sayısını altı milyona yaklaştırır (Orwell, 2016: 81).

Orwell, işsizlik sorununu ele alırken sanayi ve madencilik bölgeleri için yeterince tipik olduğunu düşündüğü Wigan şehrine ait rakamları incelemiştir. Aile tipine göre, devlet tarafından yapılan işsizlik yardımı rakamlarıyla, ailelerin hangi tutarlarla geçinmeye çalıştığı tartışılmıştır.

6. Bölüm: Orwell, yapıtın bu bölümünde beslenme sorununu ele almaktadır. Bu sorun ele alınırken, işsiz bir madenci ile eşinin Orwell için hazırladıkları bütçe öncelikli olmak üzere, çeşitli örnekler kullanılmıştır. Bu örneklerden önce Orwell, şöyle bir yorumda bulunmaktadır (2016: 98):

İşsizler hakkındaki en önemli şey, geleceğe baktığınızda gerçekten temel önemde olan şey, belki de beslenme rejimleridir. Daha önce de belirttiğim üzere, ortalama bir işsiz ailesi, en azından dörtte biri kiraya giden haftada yaklaşık 30 şilincik bir gelire sahiptir. Artakalan paranın nasıl harcandığı gözden geçirilmeye değer.

Madenci ailesinin bütçesi ile gazeteden örnek olarak aldığı bir bütçeyi karşılaştırdıktan ve sonuçlarını tartıştıktan sonra Orwell, beslenme sorununa şöyle bir yorum getirmektedir (2016: 102-103):

Tüm bunların sonuçları, doğrudan gözlerinizi kullanarak ya da yaşam istatistiklerine göz atıp çıkarımda bulunarak inceleyebileceğiniz fiziksel bir dejenerasyonda kendini açığa vurur. Sanayi şehirlerindeki ortalama fizik korkunç kötü, hatta Londra'dakinden bile daha kötüdür. Sheffield'de mağara adamlarından oluşan bir halkın arasında gezindiğiniz hissine kapılırsınız. (...) En açık yetersiz beslenme alameti, herkesin dişlerinin ne kadar kötü olduğudur. Lancashire'da iyi doğal dişlere sahip bir işçi görene kadar bayağı bir zaman bakınmanız gerekir. Esasen, çocuklar hariç, doğal dişlere sahip olan çok az insan görürsünüz ve çocukların dişlerinin bile zayıf, mavimsi bir görüntüsü vardır, bu da -tahmin ediyorum- kalsiyum yetersizliği anlamına gelir. Birçok diş doktoru bana, sanayi bölgelerinde otuz yaşından büyük bir insanın ağzında bir tane olsun kendine ait dişi olmasının anormal olduğunu söyledi.

2. Üçüncü kişi bakış açısı anlatımı

Orwell (2016) bu yapıtında İngiltere'nin sanayi bölgelerinde yaşayan işçi sınıfı hakkındaki gözlemlerini kaleme almıştır. Bu gözlemlerini de genel itibarıyla üçüncü kişi bakış açısı anlatımıyla iletmiştir. Sözü edilen bakış açısı anlatımının, olaylar ve kişiler hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olunmasını sağladığı görülmektedir. Yapıttan bu anlatım tarzına şu örnekler verilebilmektedir:

Örnek 1:

Yıllar önce ev sıradan bir ikametgâhmış; Brookerlar alıp bir işkembeci ve pansiyon olarak döşediklerinde kimi işe yaramaz mobilyaları da devralmışlar ve onları kaldırıp atacak enerjiyi asla bulamamışlar. O yüzden, misafir odası olduğu hâlâ belli olan bir odada uyuyorduk (2016: 11).

Örnek 2:

Camda "çay çeşitleri" yazıyorduydu da, bir müşteri bir fincan çay istediğinde genelde bahanelerle geçitirilirdi. Mr. Brooker iki yıldır işsiz olsa da, meslekten madenciydi; ancak karısıyla beraber hayatları boyunca ek iş olarak çeşit çeşit dükkân işletmişlerdi. Bir defasında bir pub işletmiş, fakat müesseselerinde kumar oynattıkları gerekçesiyle ruhsatlarını yitirmişlerdi. Hiç işletmelerinden biri para getirdi mi, şüpheliyim; hakkında homurdanacak bir şeye sahip olmak için ticaretle uğraşan türden insanlardı (2016: 13-14).

Örnek 3:

Bir madenci bir vardiyadan diğerine geçirildiğinde, ailesi inanılmaz can sıkıcı ayarlamalar yapmak zorunda kalır. Eğer gece vardiyasındaysa kahvaltı vakti eve döner, sabah vardiyasından eve dönmesi öğleden sonrayı, öğleden sonra vardiyasından eve dönmesiye gece yarısını bulur. Ve hangi saatte olursa olsun, eve döner dönmez gününün ana öğünü yemek ister (2016: 44).

Örnek 4:

Bu gibi yerlerde, bir kadının köle gibi sonsuz sayıda işe koşturarak sersemlemekten başka şansı yoktur. Moralinin bozulmasına engel olabilir belki, ama temizlik ve düzen standartlarının bozulmasına engel olamaz. Daima yapacak bir şeyler vardır, ama ne uygun zamanı vardır ne de -neredeyse kelimenin tam anlamıyla- hareket edecek alan. Bir çocuğun yüzünü yıkar yıkamaz ötekinin yüzü kirlenmiştir; bir öğünün bulaşğını yıkar yıkamaz bir sonrakinin pişirilmesi gerekir (2016: 64).

Örnek 5:

İşsiz ve bekâr bir erkeğin hayatı korkunçtur. Kimi zaman birçok kişinin paylaştığı bekâr odalarında, çoğunlukla da haftada 6 şilin kira ödeyeceği 'mobilyalı' bir odada yaşar; geriye kalan 9 şilinle elinden geldiğince geçinmeye çalışır (yiyecek için haftada 6 şilin ve giyecek, tütün ve eğlence için 3 şilin diyelim). Elbette doğru düzgün beslenemez ve kendine bakamaz ve odası için haftada 6 şilin kira veren bir adam, zorunda kalmadıkça, içeride zaman geçirmek istemez. Böylece günlerini halk kütüphanesinde aylıklık ederek geçirir (2016: 86).

Yapıtın geneli, verilen örnekler ve benzerlerinin sahip olduğu bakış açısı anlatımıyla kaleme alınmıştır. Gözlem ve görüşmeler sonucu edinilen bilgiler sözü edilen anlatımla okurlara aktarılmakta ve bu sayede okurlar çalışmanın konusu hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olabilmektedirler. Bunun yanı sıra, sözü edilen bakış açısı anlatımı ile oluşturulmuş edebi gazetecilik çalışmaları, geleneksel gazetecilik çalışmalarından farklı olarak, okur üzerinde bir roman okuyormuş etkisi yaratmaktadır.

3. Tam kayıt ya da tam diyalog

Diyalogların tümünün verilmesiyle durum ayrıntılarının zengin şekilde yansıtılması unsuru Orwell'in bu yapıtında görülmemektedir. Orwell, *Wigan İşkelesi Yolu*'nda diyaloglara yer vermemiş, durum ayrıntılarını kendi gözlemlerinden yola çıkarak yansıtmıştır.

4. Durum ayrıntıları

Edebi gazeteciliğin bu özelliği, kaleme alınan olay içindeki mekân, kişi, durum hakkındaki betimlemeleri kapsamaktadır. Yazara özel anlatım biçimiyle aktarılan bu ayrıntılar, okurun ele alınan konuyu daha iyi kavramına yardımcı olmaktadır. Edebi gazetecilik çalışmalarının edebi yönünü oluşturan bu unsur, akıcılık, sürükleyicilik, merak uyandırıcılık ve bütünleşme gibi özellikler kazandırmaktadır. Orwell'in (2016) bu yapıtındaki durum ayrıntılarına şu örnekler verilebilmektedir:

Örnek 1:

Tavandan sarkan ağır kristal avizenin üzerindeki toz tabakası o kadar kalındı ki, bir kürkü andırıyordu. Bundan başka, duvarlardan birini büyük ölçüde kaplayan çirkin, eski püskü bir mobilya, oymaları, küçük çekmeceleri ve şerit şerit aynaları olan büfe ile portmanto karışımı bir şey; bir zamanlar gösterişli olsa da, üzerinde lazımlık kovalarının yıllar boyunca bıraktığı halka izleri olan bir halı; oturulacak yerleri kırılmış iki adet yaldızlı sandalye ve üzerine oturmaya kalktığınızda kayıp gittiğiniz şu eski moda at kılından yapılmış koltuklardan bir tane vardı. Mekân, diğer hurdaların arasına dört adet bakımsız yatağın sokuşturulmasıyla bir yatak odasına dönüştürülmüştü (2016: 11).

Örnek 2:

Ateşin önünde daima bir ipe asılmış nemli çamaşırlar olurdu ve odanın ortasında, ailenin ve tüm kiracıların yemek yediği büyük bir mutfak masası dururdu. O masayı hiçbir zaman tamamen örtüsüz görmedim, ancak farklı zamanlarda çeşitli örtülerini gördüm. En altta Worcester sosuyla lekelenmiş bir eski gazete katmanı; onun üstünde yapış yapış, beyaz muşambadan oluşan bir tabaka; onun da üstünde yeşil şayak bir örtü; en üstteyse hiç değiştirilmeyen ve nadiren kaldırılan, keten örtü vardı. Akşam yemeği sırasında, kahvaltının kırıntıları çoğunlukla hâlâ masanın üzerinde duruyor olurdu. Tek tek kırıntıları görünce tanır ve günden güne masanın üzerinde bir ileri bir geri hareketlerini izler olmuştum (2016: 13).

Örnek 3:

Evlerden birinin arkasında genç bir kadın taşlara diz çökmüş -sanırım tıkanmış

olan- kuşundan atık su borusuna bir sopa sokmuş karıştırıyordu. Kadının her şeyini görecektir zamanım oldu: çuval bezinden önlüğünü, kaba tahta ayakkabılarını, soğuktan kızarmış kollarını. Tren geçerken kafasını kaldırdığında, neredeyse gözlerinin içine bakacak kadar yakındım ona: Yuvarlak ve solgun bir yüze, yirmi beşinde olan, ama yaptığı düşükler ve ağır çalışma koşulları yüzünden kırıkta gösteren bir varoş kızının bitkin yüzüne; ve onu gördüğüm anda, hayatımda gördüğüm en kaygılı ve en umutsuz yüz ifadesine sahipti (2016: 23-24).

Örnek 4:

1. Ev, Wortley Caddesi'nde. Yukarıda iki, aşağıda bir. Oturma odası 4'e 3 metre. Bulaşık teknesi ve çamaşır kazanı oturma odasında, kömürlük merdivenlerin altında. Bulaşık teknesi aşınmaktan neredeyse yamyassı olmuş, sürekli taşıyor. Duvarlar çok kötü -arka odanın duvarı basbayağı ikiye ayrılmış. Pencerelemler çerçeveleri parçalanıyor ve ahşap dolgu yapılması gerekiyor. Yağmur birçok yerden içeri giriyor. Kanalizasyon evin altından geçiyor ve yazın kötü kokuyor, ama belediye "bi şey yapamayız diyo". Evde altı kişi, iki yetişkin ve dört çocuk, en büyüğü on beşinde. En ufağın bir büyüğü hastanede -veremden şüpheleniliyor. Evi böcekler istila etmiş. Kira 5 şilin 3 peni, vergi dahil (2016: 60).

Örnek 5:

Wigan'ın berbat muhitlerindeki bir kış öğleden sonrasını anımsıyorum. Etrafımız, cürufların yığınlarından oluşan bir ay yüzeyi manzarasıyla çevriliydi; ve kuzeyde, cürufların arasındaki geçitlerden, fabrika bacalarından çıkan dumanları görebiliyordunuz. Kanal yolu, sayısız tahta ayakkabının izlerinin çizgiler halinde uzayıp gittiği bir kül ve çamur karışımıydı ve uzaklardaki cürufların dek, 'ışıltilar' -eski maden ocaklarının göçmesiyle ortaya çıkmış çukurlara sızmış durgun sularından oluşan havuzlar- her tarafa dağılmıştı. Hava korkunç soğuktu. 'ışıltilar' çiğ ombra rengi buzla kaplıydı, manavcılar yalnızca gözleri açıkta kalacak biçimde çuvalalara sarınmıştı, eklüz kapakları buzdaki sakalları varmış gibi duruyordu. Duman, sist, buz, çamur, kül ve pis sudan başka bir şey yoktu (2016: 112).

Orwell tarafından ele alınan, sanayi şehirlerinin ve burada yaşayan halkın içinde bulunduğu durum, yukarıdaki örnekler ve benzer betimlemelerle yansıtılmaya çalışılmıştır. Konu hakkında daha ayrıntılı bir resim çizmek adına edebi bir dil kullanılarak mekân, kişi ve olaylar betimlenmiştir.

5. Belgelere dayalı konular

Edebi gazeteciliğin olmazsa olmazlarından olan gerçeklik unsuru, Orwell'in bu yapıtında kendini göstermektedir. İngiliz sanayi kentlerindeki yoksulluğu ve çevresel koşulları ele alan Orwell, sol eğilimli yayımcı ve aynı zamanda *Left Book Club*'ın (Sol Kitap Kulübü) kurucusu Victor Gollancz tarafından görevlendirilmesi üzerine bu yapıtı oluşturmuştur (bkz.: Orwell, 2016: 80). Yapıtta, bu durumu doğrular nitelikteki şu cümle görülmektedir: "Mr. Orwell uzunca bir süreliğine Wigan'da 'görevlendirildi' ve bu, insanlığı kötülemek konusunda içinde hiçbir arzu uyandırmadı" (Orwell, 2016: 80).

Orwell, yapıtında ele aldığı konular hakkında birçok belgeye yer vermiştir. Örneğin, 1934 yılında Büyük Britanya'da maden işçilerinin vardiya başına olan kazançları ile ilgili bilgileri, 1935 tarihli *Colliery Year Book and Coal Trades Di-*

rectory'den (*Madencilik Yıllığı ve Kömür Ticareti Rehberi*) almıştır (2016: 45-46). "Önümde Yorkshire'lı bir madencinin 1936 başlarındaki (art arda olmayan) beş haftaya ait ücret çekleri duruyor" cümlesinde geçen ücret çekleri de belge olarak kullanılmıştır ve bu çeklerden edindiği bilgiler üzerinden yorum yapmıştır (Orwell, 2016: 46). Orwell, 1934 yılında Büyük Britanya'daki madencilerin ortalama brüt gelirleri hakkındaki bilgileri de Barnsley Belediye Başkanı Joseph Jones'un *The Coal Scuttle (Kömür Kovası)* adlı yapıtından almıştır (2016: 46). "Lanchashire'daki bir bölgede tipik olduğu söylenerek bana verilen bir haftalık kesintiler listesi aşağıda:" cümlesindeki kesinti listesi de Orwell tarafından belge olarak kullanılmıştır (2016: 47).

Konut sorunuyla ilgili kısımda Orwell, Wigan ve Barnsley'de birkaç yoksul evi ziyaret ederek, karşılaştığı manzaraları not etmiştir. Ev sahipleriyle birebir yaptığı görüşmeler sayesinde notlarına kira ve vergi gibi ücretleri de eklemiştir (2016: 58-74).

İşsizlik sorununun tartışıldığı kısımda Orwell, Wigan'daki işsizlik oranları ve devlet yardımı hakkında çeşitli rakamlar vermekte ve bu rakamlarla konu hakkında verilen bilgilerin inandırıcılığını ve gerçekçiliğini desteklemeye çalışmaktadır (2016: 82-84).

Beslenme sorununun ele alındığı kısımda, "Elimde işsiz bir madenci ile karısının benim için yaptığı bir bütçe var. Onlardan sıradan bir haftadaki harcamalarını mümkün olduğunca doğru biçimde gösterecek bir liste yapmalarını istedim" şeklinde bir cümle ile karşılaşılmaktadır. Orwell, sözünü ettiği liste üzerinden, devlet yardımıyla kişilerin ne ölçüde geçinebilecekleri hakkında yorumlarda bulunmaktadır (2016: 98-99). Orwell, *New Statesmen* ve *News of the World* gazetelerinde yayımlanmış haftalık harcama listeleriyle ilgili mektuplardan seçtiği bir listeyi, madenci ailesinin listesiyle karşılaştırarak konu hakkındaki görüşlerini bildirmektedir (2016: 100-102).

Sonuç olarak Orwell, yapıtta ele aldığı konuların ve üzerinde yaptığı yorumların gerçekçiliğini ve inandırıcılığını sağlamak amacıyla gazetelerden, çeşitli kitap ve sayım raporlarından, kendi gözlemlerine dayanarak aldığı notlardan ve yaptığı birebir görüşmeler sonucu elde ettiği liste, ücret çeki gibi çeşitli belgelerden yararlanmıştır.

Orwell'in bu yapıtında verdiği bilgilerin ve üzerine tartıştığı konuların gerçekliği hakkında bir dayanak olarak Morten H. Larsen'in, *Nutritional Advice From George Orwell. Exploring The Social Mechanisms Behind The Overconsumption Of Unhealthy Foods By People With Low Socio-Economic Status (George Orwell'den Beslenme Önerileri. Sağlıksız Besinlerin Sosyo-ekonomik Durumu Düşük Kişiler Tarafından Aşırı Tüketiminin Ardındaki Toplumsal Mekanizmaların İncelenmesi)* adlı makalesi örnek gösterilebilmektedir. Larsen, çalışmasında, Orwell'in İngiliz işçi sınıfının sağlıksız beslenme düzeni ve sorunları üzerine yaptığı gözlem ve yorumlar ile düşük gelir düzeyine sahip insanlar üzerinde yapılan modern beslenme alışkanlıkları araştırmaları sonuçları arasında güçlü benzerlikler ve ortak noktalar saptandığını belirtmektedir (2015: 150).

6. Derin ve ayrıntılı araştırma yapmak ve olayın/konunun öznesi olmak

Edebi gazeteciliğin önemli unsurlarından olan derin ve ayrıntılı araştırma yapmak ve ele alınan konunun bizzat öznesi olma durumu, Orwell'in *Wigan İşkelesi Yolu* yapıtında karşılığını bulmaktadır. Orwell, İngiltere'nin sanayi kentlerine giderek orada yaşayan işçi ve işsizlerin durumunu, yaşadıkları mekânları, beslenme şekillerini bizzat gözlemlemiştir. Madencilerin çalışma koşullarını, madenlere inerek kaleme almıştır.

Orwell, yapıtının 1. bölümünde işsizlerin ve madencilerin kaldığı bir pansiyonda konaklamakta ve sözü edilen pansiyoner ve pansiyon sahiplerinin buldukları duruma bizzat şahit olarak, okurlara iletmektedir (2016: 11-25). Yapıtın 2. bölümünde, Orwell bir madene inmiştir. 2. ve 3. bölümde, gözlemleri sonucunda, madenlerdeki çalışma koşullarını ve madencilerin yaşamlarını değerlendirmektedir (2016: 26-55). Yapıtın 4. bölümünde (56-80) Orwell, sanayi şehirlerindeki konut sorununa değinmektedir. Bu bölgede yaşayan yoksul ailelerin evlerini ziyaret ederek izlenimlerini kaleme almıştır. Bu konu hakkında Orwell şöyle söylemektedir: "Konut sorununu araştırırken, çeşitli maden şehir ve köylerinde çok sayıda evi, belki de toplam yüz-iki yüz tanesini ziyaret ederek inceledim" (2016: 79). 5. bölümde, işsizlik ve işsizlik ücreti konusu tartışılmıştır (2016: 81-96). 6. bölümde ise Orwell için, işsizlik yardımı alan bir madenci ailesi tarafından hazırlanan bütçe üzerinden devletin işsizlik yardımı tartışılmıştır (2016: 97-110). Sözü edilen bölümlerdeki bilgilerin çoğu Orwell'in gözlemlerine dayanmaktadır.

7. Edebi anlatım

Ele alınan konunun, akıcı ve sanatlı bir dille okuyucuya aktarılması durumu, Orwell'in (2016) bu yapıtında karşılığını bulmaktadır. Yapıtta Orwell'in, İngiltere sanayi kentlerini ve burada yaşayan insanları resmettiği kısımlara şu birkaç bölüm örnek gösterilebilmektedir:

Örnek 1:

Sabahları içinde pis su olan bir leğenle ateşin başına oturur, ağır çekimde patates soyardı. Kendini bu kadar hınca kaptırarak patates soyan başka hiç kimseyi görmedim. Onun verdiği isimle, bu "kahrolası kadın işi"ne karşı içinde -acı bir içki gibi mayalanan nefreti görebilirdiniz. Rahatsızlığını geviş getirir gibi çiğneyen türden insanlardandı (2016: 18).

Örnek 2:

Kahvaltı masasının altında dolu bir lazımlık kovası olduğu gün ayrılmaya karar verdim. Bu mekân, içimi karartmaya başlıyordu. Bunun nedeni, yalnızca pislik, kokular ve berbat yemekler değil, değişmeyen anlamsız bir çürümenin, insanların hamamböcekleri gibi süründüğü yeraltındaki bir yerde, savsaklanan işlerden ve alçakça yakınmalardan meydana gelen sonsuz bir karmaşanın içinde olma hissiydi. Brookerlar gibi insanların en berbat özelliği, aynı şeyleri tekrar tekrar söyleyiş biçimleriydi. Bu, hiçbir biçimde gerçek insanlar değil, ilelebet aynı anlamsız saçmalığı tekrarlayıp duran bir tür hayalet oldukları hissini uyandırıyor (2016: 22).

Örnek 3:

Yer altında sürekli bükülmelerine bir tepki olarak, geniş omuzlarıyla dimdik yürürler, ama çoğu boylu adamlardır ve üstlerine tam oturmayan kalın giysileri vücutlarının heybetini gizler. En ayırt edici özellikleri, burun ve alınlarındaki mavi yara izleridir. Her madencinin burnunda ve alnında mavi yara izleri vardır ve bunları ölene dek taşıyacaktır. Aşağıdaki hava kömür tozu doludur, her kişinin içine kömür dozu girer ve sonra deri, tozun üstünü örterek dövmemsi mavi bir leke oluşturur, bu gerçekten de bir tür dövmedir. Kimi ihtiyar madencilerin alınları, bu yüzden, Rokfor peyniri gibi ebrulidir (2016: 41).

Örnek 4:

Bir cüruf yığını olsa olsa bir gudubettir, çünkü son derece plansız ve işlevsizdir. Bir devin çöp kutusunu boşaltması gibi, öylece toprağın üstüne dökülmüştür. Maden şehirlerinin kenar mahallelerinde, ufkun bütünüyle sarp gri dağlarla çevrili olduğu, ayağınızın altında çamur ve kül, başınızın üzerinde kömür tozu yüklü teknelerin arazide yavaş yavaş millerce yol aldığı çelik kablolar olan korkunç manzaralarla karşılaşsınız. Çoğu cüruf yığını yanmaktadır ve geceleri kızıl yangın derelerinin şu ya da bu yöne kıvrıldığını ve hep sönme noktasındaymış gibi durup da her defasında yeniden hararetleterek yavaşça hareket eden mavi kükürt alevlerini görebilirsiniz (2016: 111).

Örnek 5:

Gece, evlerin çirkin biçimlerini ve her şeyin karalığını göremediğinizde, Sheffield gibi bir şehir uğursuz bir ihtisama bürünür. Kimi zaman, fıskıran duman, kükürttten pembedir ve dökümhane bacalarının ağzının altından, daire testereyi andıran diş diş alevler püskürür. Dökümhanelerin açık kapılarından, ateş kırmızısı yüzlerine vuran oğlan çocukları tarafından bir o yana bir bu yana taşınırken kıvrılan yılanları andıran demiri görür, istim çekiçlerinin inip kalktığını ve demirin darbenin altındaki çığlığını duyarsınız (2016: 113).

Yapıtta, verilen örnekler ve benzerleriyle, sanayi kentlerine içkin çirkinlik ve yoksulluk resmedilmiştir. *Örnek 1*'de "acı bir içki gibi" ve "geviş getirir gibi", *Örnek 2*'de "hamamböcekleri gibi", "bir tür hayalet oldukları", *Örnek 3*'te "Rokfor peyniri gibi", *Örnek 4*'te "bir devin çöp kutusunu boşaltması gibi", "kızıl yangın dereleri", *Örnek 5*'te "kıvrılan yılanları andıran" bölümlerinde benzetmeler kullanılmıştır. *Örnek 1*'de Orwell, nefretin oluşması, birikmesi anlamını alegorik bir anlatımla "mayalanma" fiili aracılığıyla vermiştir. Yine *Örnek 1*'de, rahatsızlık duyduğu olguları sindirmeyip, tekrar tekrar gün yüzüne çıkaran kişiler için Orwell, "rahatsızlığını geviş getirir gibi çiğneyen türden insanlardandı" şeklinde bir tanımlama kullanmıştır. *Örnek 5*'te, uygulanan darbe ile demirden çıkan gürültünün, insana ya da hayvana özgü "çığlık"la verildiği görülmektedir.

Sonuç

Bu çalışmanın konusunu, Orwell'ın *Wigan İskelesi Yolu* yapıtındaki edebi gazetecilik anlayışı oluşturmaktadır. Edebi gazetecilik, George Orwell'ın *Wigan İskelesi Yolu* yapıtı bağlamında ele alınmış, bu yapıtın bir edebi gazetecilik

ürünü olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, Murat Erdem'in *Edebi Gazetecilik Kavramı: ABD Örneğindeki Gelişimi, Yapısı ve İçeriği* çalışmasında yer alan yedi edebi gazetecilik özelliğinin, Orwell'in sözü edilen yapıtına uygulanabilirliği araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, *Wigan İskelesi Yolu*'nun edebi gazetecilik özelliklerinden 'Tam Kayıt ya da Tam Diyalog'u barındırmadığı görülmüştür. 'Üçüncü Kişi Bakış Açısı' özelliği ise kısmî olarak uygulanmıştır. Orwell, gözlemlerini diyaloglar üzerinden kaleme almayı tercih etmemiştir. Bunun dışında yapıtta; sahne sahne tasarım, durum ayrıntıları, yapıtta anlatılanların belgelere dayanması ve gerçekliğin kanıtlanabilirliği, derin ve ayrıntılı araştırma yapma ve olayların/konunun öznesi olma ve son olarak yazarın olayları anlatış biçimi olarak edebi bir anlatım kullanması durumları bulunmaktadır. Orwell görevlendirilme üzerine, İngiltere'nin sanayi kentlerinden özellikle Wigan şehrine giderek, maden ocaklarından madenci ailelerinin evlerine varan geniş bir alanda araştırmalar yapmıştır. Madencilerin ücret çekleri ve haftalık harcama listeleri de dâhil olmak üzere birçok belge kullanan Orwell, kaleme aldıklarının gerçekliğini desteklemeye çalışmıştır. Orwell, yapıtını oluştururken durum ayrıntılarına, mekân ve kişi betimlemelerine oldukça geniş bir biçimde yer vermiştir. Olayların öznesi konumundayken edindiği deneyimleri ise edebi bir dille aktararak, geleneksel gazetecilik ürünlerinden farklı bir çalışma meydana getirmiştir. Bu bağlamda, Orwell'in *Wigan İskelesi Yolu* yapıtı, bir edebi gazetecilik ürünü sayılabilmektedir.

Bu çalışmada dünya yazınında oldukça önemli bir konumda olan George Orwell'in, bir yapıtı çerçevesinde edebi gazetecilik anlayışı ele alınmıştır. Bu nedenle bu çalışmanın, Türkiye'de henüz gelişmekte olan edebi gazetecilik çalışmalarını literatürüne katkı sağlar nitelikte olduğu söylenebilir. Edebi gazeteciliğin dünyadaki önemli temsilcileri hakkındaki çalışmalar literatüre kazandırdıktan sonra, ileriki çalışmalara Türkiye'deki edebi gazeteciliğin konu edilmesi, bu alanın gelişmesine ciddi ölçüde yarar sağlayacaktır.

Kaynakça

- Erdem, M. (2016). "Edebi Gazetecilik Kavramı: ABD Örneğindeki Gelişimi, Yapısı ve İçeriği". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 20(1). 129-144.
- Fakazis, L. (2016). New Journalism. *Encyclopædia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/New-Journalism>. 14 Aralık 2018.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi-Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Griffiths, A. (2017). "Literary Journalism and Empire: George Warrington Steevens in Africa, 1898-1900". *Literary Journalism Studies*. 9(1). 61-81.
- Kaplan, M. U. (2011). *Kurgu Yazarı Olarak Gazeteci veya Gazeteci Olarak Kurgu Yazarı: Değişen Amerika'da Gerçek-Kurgu İlişkisi (1865-1920)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Keeble, R. L. (2018). "Literary Journalism". *Oxford Research Encyclopedia of Communication*. <http://communication.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-836>. 24 Ekim 2018.
- (2009). "British Literary Journalism". *Encyclopedia of Journalism*. (196-199). 1. Cilt. Kaliforniya: Sage Publications.
- Landry, P. (2011). "Essays: Picked by Bluepete a William Hazlitt Essay". *Bluepete*. <http://www.bluepete.com/Literature/Essays/Hazlitt/Fight.html>. 12 Ocak 2019.
- Larsen, M. H. (2015). "Nutritional Advice from George Orwell. Exploring the Social Mechanisms Behind the Overconsumption of Unhealthy Foods by People with Low Socio-Economic Status". *Appetite Journal*. 91. 150-156.
- Lettre Ulysses Award (tarih yok). The Art of Reportage. https://www.lettre-ulysses-award.org/about/Art_of_Reportage.html. 15 Aralık 2018.
- Masshist. (tarih yok). The Birth of Silence Dogood. https://www.masshist.org/online/silence_dogood/essay.php?entry_id=203. 6 Kasım 2018.
- McKay, J. (2008). "Defoe's The Storm as a Model for Contemporary Reporting". *The Journalistic Imagination Literary Journalists from Defoe to Capote and Carter*. (1. Bölüm). New York: Routledge.
- Orwell, G. (2016). *Wigan İskelesi Yolu*. İstanbul: Can Yayınları.
- Özer, Ö. (2013). *Haber Roman George Orwell ve Yaşar Kemal'den Örneklerle Edebi Gazetecilik / Röportaj*. Konya: Literatürk Yayınları.
- (2017). "Edebi Gazetecilik: John Hersey'in Hiroşima'sına İlişkin Bir Çözümleme". *Atatürk İletişim Dergisi*. 12. 5-26.
- Sims, N. (2007). *True Stories a Century of Literary Journalism*. Illinois: Northwestern University Press.
- Tanrısal, M. (1988). *New Journalism and the NonFiction Novel: Creating Art Through Facts*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (1990). "An Overview of the New Journalism - The Nonfiction Form". *The Birth and Growth of a Department*. (107- 120). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Basımevi.
- The London Gazette*. (2 Aralık 1703). <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/3972/page/2>. 3972. 11 Aralık 2018.
- Uzun, R. (2014). "Medya-Siyaset İlişkileri: Türkiye'de Savunucu Gazetecilik Olgusunun İncelenmesi". *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. 39. 129-147.
- Warner, M. (1986). "Franklin and the Letters of the Republic". *Representations*. 16. 110-130.